

ÖZGÜN ARAŞTIRMA

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF HEALTH WORKERS' ATTITUDES TOWARDS GENDER ROLES

1^{ID} Serpil Özden, 2*^{ID} Zehra Gölbaşı

ÖZ

Amaç: Çalışmanın amacı sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesidir.**Yöntem:** Çalışma, bir üniversite hastanesinde yapılmıştır. Çalışmanın evrenini kurumda görev yapan hekim ve hemşireler oluşturmuştur. Örneklem alınacak hekim ve hemşire sayısı ağırlıklarına göre hesaplanmış ve 138 hekim, 133 hemşire basit rastgele örnekleme yöntemi ile araştırmaya alınmıştır. Araştırmanın verileri Sosyodemografik Özellikler Formu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ) kullanılarak toplanmıştır. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 16.0 programında değerlendirilmiştir.**Bulgular:** Çalışmadan elde edilen bulgulara göre sağlık çalışanlarının %77'si toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Sağlık çalışanlarının %87'si ülkemizde toplumsal cinsiyete dayalı bir eşitsizlik olduğunu ve %86,8'si bu durumdan daha çok kadınların olumsuz olarak etkilendiğini ifade etmiştir. Sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalamasının 141,55±19,25 (min:107, max:180) olduğu bulunmuştur. TCRTÖ alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; eşitlikçi cinsiyet rolü için 35,32±4,57, kadın cinsiyet rolü için 28,52±5,16, evlilikte cinsiyet rolü için 35,83±3,61, erkek cinsiyet rolü için 24,32±4,10 ve geleneksel cinsiyet rolü için ise 28,56±6,31 olduğu bulunmuştur. Hemşirelerin TCRTÖ toplam puan ortalamasının hekimlerden, kadın sağlık çalışanlarının puan ortalamasının erkeklerden, 35 yaş ve üzeri sağlık çalışanlarının puan ortalamasının, 34 ve altı yaş grubundan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Ayrıca toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin bilgi sahibi olduğunu belirten sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması bilgisi olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,05$).**Sonuç:** Sonuç olarak bu çalışmada yer alan sağlık çalışanlarının genel olarak eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip oldukları bulunmuştur. Katılımcıların önemli bir kısmı toplumsal cinsiyet kavramı konusunda bilgi sahibidir. Hemşireler, kadınlar, 35 ve üzeri yaş grubunda olan sağlık çalışanları daha eşitlikçi bir toplumsal cinsiyet algısına sahiptir.**Anahtar sözcükler:** Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet tutumu, sağlık çalışanları

ABSTRACT

Objective: The aim of the study is to determine the attitudes of health professionals towards gender roles.**Methods:** The study was performed at a university hospital. The universe of the study were physicians and nurses in the institution. The number of physicians and nurses to be sampled was calculated according to the weights and 138 physicians and 133 nurses were investigated by simple random sampling method. The data of the study were collected using the sociodemographic characteristics form and the Gender Roles Attitude Scale (GRAS). The data were evaluated in a computer programmed SPSS 16.0 program.**Results:** According to the study, 77% of the health professionals have knowledge of the concept of gender. Eighty seven percent of the health professionals stated that there is a gender-based inequality in our country and 86.8% stated that women are negatively affected in this situation. It was found that the average score of the total score of health professionals was 141.55±19.25 (min: 107, max: 180). When the average of the subscale scores of GRAS are examined; 35.32±4.57 for the equality sex role, 28.52±5.16 for the female gender role, 35.83±3.61 for the gender role in marriage, 24.32±4.10 for the male gender role and 28.56±6.31 for the traditional gender role. It was found that the average score of the nurses' total score was higher than that of the physicians and that the average score of female health workers was higher than that of men, 35 years and above, and that of the health workers was statistically higher than 34 and 6 years age group. In addition, the average score of the GRAS score of the health professionals who indicated that they had knowledge about the concept of gender was significantly higher than those without knowledge ($p<0.05$).**Conclusion:** Based on the results obtained from this study it was found that the participants had egalitarian gender role attitudes. A significant number of participants have knowledge of the concept of gender. Nurses, women, health workers with age groups of over 35 have a more egalitarian sense of gender.**Keywords:** Gender, gender roles, gender attitude, health care workers

Giriş

İnsanı kadın ve erkek olarak tanımlayan biyolojik cinsiyet kavramından farklı olarak, toplumsal cinsiyet kavramı toplumun kadını ve erkeği algılama şeklini, sosyal olarak belirlenen rol ve sorumlulukları açıklamaktadır. Bu yönüyle toplumsal cinsiyet kavramı bireylerin hem sağlık hastalık durumunu hem de sağlık hizmetlerine ulaşabilme ve kullanabilme durumunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmektedir¹⁻³. Toplumsal cinsiyette eşitlik kavramı; bireylerin cinsiyetleri nedeniyle, fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetleri elde etmede herhangi bir ayrımcılığa uğramaması demektir. Toplumsal cinsiyette hakkaniyet ise; kadın ve erkeğin farklı gereksinimi ve güçlerinin olduğu, bu farklılıkların belirlenerek iki cinsiyet arasındaki dengeyi düzelterek şekilde gerekenlerin yapılması anlamına gelmektedir²⁻⁴.

Cinsiyete yönelik normlar ve değerler, cinsiyetler arasındaki farklılıkları güçlendirdiği gibi toplumsal eşitsizlikleri de beraberinde getirmektedir¹. Geçmişten günümüze birçok toplumda var olan ataerkil

kültür birçok konuda kadının aleyhinde bir ayrımcılık yaratmıştır. Bu durum kadının fiziksel, sosyal ve ruh sağlığını, bunlarla beraber özellikle de üreme sağlığını önemli ölçüde etkilemiştir. Dahası sağlık hizmetlerinin sunumu sırasında da cinsiyet ayrımından kaynaklanan eşitsizlikler olduğundan söz edilmektedir⁵⁻⁸.

Sağlık hizmeti veren profesyonellerin tüm uygulamalara "toplumsal cinsiyet eşitliği" perspektifinden bakabilmesi gerekmektedir. Özellikle kadının cinsiyeti nedeniyle yaşadığı üreme sağlığı sorunlarının azaltılmasında ve önlenmesinde sağlık ekibi içerisinde yer alan tüm personelin önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Ayrıca sağlık çalışanları toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları ve tutumları eşitlikçi bir biçimde şekillenilerek topluma benimsenmesinde önemli sorumlulukları olan kişilerdir^{4,7,10,11}. Sağlık çalışanlarına düşen görevler öncelikle; toplumsal cinsiyet ayrımcılığı hakkında bilgi sahibi olmak, nedenlerini algılamak ve cinsiyet ile ilgili sağlık adaletsizliklerini

Geliş Tarihi
02.05.2018**Kabul Tarihi**
29.07.2018**Sorumlu Yazar**
Zehra GölbaşıCumhuriyet Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü,
Doğum ve Kadın Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı
Sivas, Türkiye**E-posta**
zehragolbasi@gmail.com

öngörebilmektir. Sağlık çalışanı, hizmet verdiği toplumun kültürel özelliklerini bilerek potansiyel eşitsizliklerin bilincinde olmalı, kadının toplumdaki statüsünün yükseltilmesi için toplumsal rol ve ödevlerinin bilincinde olmalıdır. Çevresindeki insanların bilinçlenmesi için savunucu olmalı, toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve gelişmelerin takipçisi olurken, yenilikleri öğrenmeli ve öğretmelidir. En önemlisi ise hizmet sunanın kendisi olarak ayrımcılık yapmadan eşitlikçi bir yaklaşımla hizmet sunmalıdır^{4,5}. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan birkaç çalışma bulunmaktadır^{8,12}, dolayısıyla farklı populasyonlarda bu konuda daha fazla araştırma yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı; bir üniversite hastanesinde çalışan sağlık personelinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemektir.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırma, bir üniversite hastanesinde çalışan sağlık personelinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla, tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesinde görev yapan hemşire (n=445) ve hekimler (n=462) oluşturmuştur. Ebe, sağlık memuru, psikolog, diyetisyen ve sosyal çalışmacı sayı olarak az olduğu için çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmanın örnekleme evreninin bilindiği durumlarda örneklem sayısının belirlenmesi için kullanılan formül yardımıyla hesaplanmıştır ve örnekleme alınacak kişi sayısı 270 olarak bulunmuştur (n=907, d=0,05, p=0,50, q=0,50, t=1,96). Örnekleme alınacak hekim ve hemşire sayısı ağırlıklarına göre hesaplanmış; hekim için 138, hemşire için 133 olarak bulunmuştur. Belirlenen sayıda hekim ve hemşire basit rastgele örnekleme yöntemi ile çalışmaya dahil edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Sosyodemografik Özellikler Formu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ile toplanmıştır. Sosyodemografik Özellikler Formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olup, sağlık çalışanlarının bireysel özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, evlilik yılı, çocuk sayısı ve cinsiyetleri, meslek, çalışma yılı vb.) ile ilgili bilgiler edinmeye yönelik 26 sorudan oluşmaktadır. TCRTÖ, 2008 yılında Zeyneloğlu tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi için geliştirilmiştir²². TCRTÖ 38 madde ve 5 alt boyut içermektedir. Alt boyutlar Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü, Geleneksel Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü'nden oluşmaktadır. Ölçek '5'li likert tipi' bir ölçektir. Bu ölçek, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine; 'tamamen katılıyorum' ise 5 puan; 'katılıyorum' ise 4 puan; 'kararsızım' ise 3 puan; 'katılmıyorum' ise 2 puan; 'kesinlikle katılmıyorum' ise 1 puan olacak şekilde puanlandırılır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri ise; yukarıda belirtilen puanlamanın tam tersi olarak öğrenciler; 'tamamen katılıyorum' ise 1 puan, 'katılıyorum' ise 2 puan, 'kararsızım' ise 3 puan, 'katılmıyorum' ise 4 puan, 'kesinlikle katılmıyorum' ise 5 puan olacak şekilde puanlandırılır. En yüksek puan 190'dır ve ölçekten elde edilen en yüksek değer bireyin toplumsal cinsiyet

rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu gösterir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur ve ölçeğin maddelerinin birbiriyle yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir¹³.

Çalışmaya katılmak için gönüllü olduğuna dair yazılı ve sözlü onam veren sağlık çalışanlarına veri toplama formları verilmiş ve bireysel olarak doldurmaları sağlanmıştır. Sağlık çalışanlarından kimlik bilgilerini yazmaksızın formlardaki soruları eksiksiz ve düşüncelerine uygun olduğu şekilde doldurup geri vermeleri istenmiştir. Formların uygulanması 10-15 dakika sürmüştür.

Araştırmanın uygulama sürecinden önce, Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay ve çalışmanın yapıldığı hastane yönetiminden yazılı uygulama izni alınmıştır.

Veriler bilgisayar ortamında SPSS 16.0 programında değerlendirilmiştir. Sağlık çalışanlarının bireysel özellikleri sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. TCRTÖ puanı ortalama standart sapma olarak gösterilmiştir, normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyut puanlarının normal dağılıma uymadığı ($p < 0,05$), kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü alt boyutları ve TCRTÖ toplam puanlarının ise normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir ($p > 0,05$). Sağlık çalışanlarının bireysel özelliklerine göre TCRTÖ ölçeği puan ortalamasının karşılaştırılmasında ikili gruplarda parametrik test varsayımları yerine getirildiğinde t testi, üçlü gruplarda varyans analizi; parametrik test varsayımları yerine getirilmediğinde ikili gruplarda Mann-Whitney U testi, üçlü gruplarda Kruskal Wallis analizi kullanılmış ve istatistiksel anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ alınmıştır.

Bulgular

Araştırmada yer alan sağlık çalışanlarının %57,4'ünü kadınlar, %42,6'sını erkekler oluşturmaktadır. Yaş grubu incelendiğinde katılımcıların %61,9'u 34 ve altı yaş grubundadır. Sağlık çalışanlarının %93,3'ünün çekirdek aileye sahip olduğu ve %65,2'sinin evli olduğu tespit edilmiştir. Sağlık çalışanlarının %49,3'ü hemşire, %50,7'si hekimdir. Hemşirelerin %66,9'u lisans düzeyinde eğitime sahipken, hekimlerin %71,5'i araştırma görevlisidir. Sağlık çalışanlarının %42,2'sinin çalışma yılı 5 yıl ve azdır.

Çizelge 1'de sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet kavramına ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin görüşlerine göre dağılımı verilmiştir. Çizelgeye göre sağlık çalışanlarının %77'si toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin bilgisi olduğunu ifade etmiştir. Sağlık çalışanlarının %76,7'si çocukluğunun geçtiği ailede, %88,6'sı ise mevcut ailesinde toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik yaşanmadığını belirtmişlerdir. Sağlık çalışanlarının %87'si ülkemizde toplumsal cinsiyete dayalı bir eşitsizlik yaşandığını düşünürken, %86,8'i bu eşitsizlikten kadın cinsiyetinin etkilendiğini belirtmiştir.

Çizelge 2'de sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam ve alt boyut puan değerleri verilmiştir. Çizelge incelendiğinde katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puan ortalamasının $141,55 \pm 19,25$ olduğu görülmüştür. Eşitlikçi cinsiyet rolü altboyutundan aldıkları puan ortalaması $35,32 \pm 4,57$, kadın cinsiyet rolü alt boyutundan $28,52 \pm 5,16$, evlilikte cinsiyet rolü alt boyutundan $35,83 \pm 3,61$, erkek cinsiyet rolü alt boyutundan $24,32 \pm 4,10$ ve geleneksel cinsiyet rolü alt boyutundan $28,56 \pm 6,31$ 'dir.

Çizelge 1. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin görüşlerine göre dağılımı (n=270)

Değişkenler	Sayı (%)
Toplumsal Cinsiyet Kavram Bilgisi	270
Olan	208 (77,0)
Olmayan	62 (23,0)
Büyüdüğü Ailede Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	270
Olan	63 (23,3)
Olmayan	207 (76,7)
Suandaki Ailesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	176
Olan	20 (11,4)
Olmayan	156 (88,6)
Ülkemizde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Yaşadığını Düşünme Durumu	270
Düşünen	235 (87,0)
Düşünmeyen	35 (13,0)
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinden Etkilenen Cinsiyet	235
Kadın	204 (86,8)
Erkek	9 (3,8)
Her İki Cinsiyet	22 (9,4)

Çizelge 2. Sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam ve alt boyut puan ortalaması

TCRTÖ Toplam ve Alt Boyutları	Minimum	Maksimum	X (SD)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	17,00	40,00	35,32 (4,57)
Kadın Cinsiyet Rolü	15,00	40,00	28,52 (5,16)
Evlilikte Cinsiyet Rolü	21,00	40,00	35,83 (3,61)
Erkek Cinsiyet Rolü	8,00	30,00	24,32 (4,10)
Geleneksel Cinsiyet Rolü	9,00	40,00	28,56 (6,31)
Toplam	107,00	180,00	141,55 (19,25)

Çizelge 3' te toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi sahibi olma durumuna göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması verilmiştir. Çizelge incelendiğinde; toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi sahibi olan sağlık çalışanlarının TCRTÖ tüm alt boyutlar ve toplam puan ortalamasından bilgi sahibi olmayan sağlık çalışanlarının puan ortalamasından yüksek olduğu ve tüm boyutlarda gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu dikkati çekmektedir ($p < 0,05$).

Çizelge 3. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi sahibi olma durumuna göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması

TCRTÖ Toplam ve Alt Boyutları	Toplumsal Cinsiyet Kavramı Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu		İstatistiksel Analiz
	Evet n=208 X (SD)	Hayır n=62 X (SD)	
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	35,89 (4,43)	33,40 (4,53)	$z=-4,11$ $p=0,000$
Kadın Cinsiyet Rolü	29,33 (5,04)	25,79 (4,62)	$t=4,94$ $p=0,000$
Evlilikte Cinsiyet rolü	36,31 (3,43)	34,24 (3,78)	$z=4,04$ $p=0,000$
Erkek Cinsiyet Rolü	24,90 (3,72)	22,38 (4,69)	$z=3,68$ $p=0,000$
Geleneksel Cinsiyet Rolü	29,60 (5,80)	25,08 (6,76)	$t=5,18$ $p=0,000$
Toplam	156,05(18,15)	140,90 (18,35)	$t=5,75$ $p=0,000$

Çizelge 4'te sağlık çalışanlarının ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu düşünme durumuna göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması verilmiştir. Çizelgeye göre ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu düşünen sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam ve tüm alt boyut puan ortalamasının düşünmeyen sağlık çalışanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Çizelge 5'te sağlık çalışanlarının bazı mesleki özelliklerine göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması verilmiştir. Sağlık çalışanlarının mesleklerine göre TCRTÖ erkek cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet rolü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p < 0,05$), bu alt boyutlara ilişkin hemşirelerin puan ortalamasının hekimlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak sağlık çalışanlarının mesleğine göre TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü alt boyut ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Hemşirelerin eğitim durumlarına göre TCRTÖ toplam puan, kadın cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p < 0,05$), ancak TCRTÖ eşitlikçi ve evlilikte cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$). Hekimlerin akademik unvanına göre TCRTÖ kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü alt boyutları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p < 0,05$) ve öğretim üyelerinin puan ortalamalarının araştırma görevlilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet ve erkek cinsiyeti rolü alt boyut puan ortalaması arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Sağlık çalışanlarının çalışma yılına göre TCRTÖ tüm alt boyutlar ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Çizelge 4. Sağlık çalışanlarının ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu düşünme durumuna göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması

TCRTÖ Toplam ve Alt Boyutları	Ülkede Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Olduğunu Düşünme Durumu		İstatistiksel analiz
	Düşünen n=235 X (SD)	Düşünmeyen n=35 X (SD)	
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	35,55 (4,47)	33,74 (4,97)	$z=-2,16$ / $p=0,030$
Kadın Cinsiyet Rolü	29,05 (4,99)	24,91 (4,90)	$t=4,59$ / $p=0,000$
Evlilikte Cinsiyet Rolü	36,19 (3,39)	33,45 (4,16)	$z=-3,89$ / $p=0,000$
Erkek Cinsiyet Rolü	24,65 (3,97)	22,14 (4,30)	$z=-3,25$ / $p=0,001$
Geleneksel Cinsiyet Rolü	29,17 (6,03)	24,51 (6,75)	$t=4,19$ / $p=0,000$
Toplam	154,63 (18,47)	138,77 (18,91)	$t=4,72$ / $p=0,000$

Çizelge 6'da sağlık çalışanlarının bazı bireysel özelliklerine göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalamaları verilmiştir. Çizelge incelendiğinde; sağlık çalışanlarının cinsi yetlerine göre TCRTÖ tüm alt boyutlar ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p < 0,05$), kadınların hem TCRTÖ alt boyut hem de toplam puan ortalamasının erkeklerden yüksek olduğu belirlenmiştir. Sağlık çalışanlarının yaş gruplarına göre TCRTÖ alt boyutları ve toplam puan ortalamaları incelendiğinde; TCRTÖ tüm alt bo-

yutlar ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0,05$), 35 ve üstü yaş grubunun hem TCRTÖ alt boyut hem de toplam puan ortalamasının 34 ve altı yaş grubuna göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 5. Sağlık çalışanlarının bazı mesleki özelliklerine göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması

Değişkenler	TCRTÖ Alt Boyut Ve Toplam Puan Ortalaması					
	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü X (SD)	Kadın Cinsiyet Rolü X (SD)	Evlilikte Cinsiyet Rolü X (SD)	Erkek Cinsiyet Rolü X (SD)	Geleneksel Cinsiyet Rolü X (SD)	Toplam X (SD)
Meslek						
Hemşire	35,59 (4,72)	28,85 (5,13)	36,02 (3,96)	25,01 (3,99)	29,37 (5,79)	154,86 (19,07)
Hekim	35,05 (4,25)	28,19 (5,19)	35,65 (3,24)	23,66 (4,10)	27,78 (6,71)	150,35 (19,23)
İstatistiksel Analiz	$z=-1,437$ $p=0,151$	$t=1,050$ $p=0,295$	$z=-1,638$ $p=0,101$	$z=-2,638$ $p=0,005$	$t=2,087$ $p=0,038$	$t=1,933$ $p=0,054$
Hemşirelerin Eğitim Düzeyi						
SML /Önlisans	34,38 (4,52)	27,09 (4,66)	34,61 (4,42)	23,14 (3,49)	26,42 (4,26)	145,66 (16,50)
Lisans	35,60 (5,10)	28,56 (5,10)	36,03 (4,04)	24,91 (4,20)	29,28 (5,77)	154,39 (19,14)
Lisans Üstü	36,65 (3,77)	31,60 (4,79)	37,26 (2,76)	27,13 (2,45)	32,43 (5,81)	165,08 (16,67)
İstatistiksel Analiz	$Kw=3,06$ $p=0,219$	$F=4,967$ $p=0,006$	$Kw=4,79$ $p=0,091$	$Kw=11,64$ $p=0,003$	$F=6,409$ $p=0,001$	$F=6,231$ $p=0,001$
Hekimlerin Akademik Unvanı						
Öğretim Üyesi	35,69 (4,49)	29,87 (4,66)	36,23 (3,04)	24,48 (3,33)	29,74 (6,49)	156,02 (17,42)
Araştırma Görevlisi	34,80 (4,39)	27,53 (5,26)	35,42 (3,31)	23,33 (4,34)	27,00 (6,66)	148,10 (19,54)
İstatistiksel Analiz	$z=-1,296$ $p=0,195$	$t=2,423$ $p=0,017$	$z=-1,309$ $p=0,191$	$z=-1,161$ $p=0,246$	$t=2,190$ $p=0,030$	$t=2,206$ $p=0,029$
Çalışma Yılı						
5 Yıl Ve Daha Az	34,55 (4,66)	27,45 (5,04)	34,92 (3,61)	23,29 (4,22)	27,02 (6,46)	147,25 (19,19)
6-10 Yıl	34,88 (4,28)	27,35 (5,23)	35,16 (4,20)	23,81 (4,20)	27,35 (6,68)	148,58 (19,13)
11 Yıl Ve Üzeri	36,39 (4,44)	30,30 (4,80)	37,18 (2,84)	25,75 (3,50)	30,89 (5,22)	160,52 (16,69)
İstatistiksel Analiz	$Kw=12,55$ $p=0,002$	$F=10,58$ $p=0,000$	$Kw=25,13$ $p=0,000$	$Kw=19,89$ $p=0,000$	$F=12,29$ $p=0,000$	$F=15,84$ $p=0,000$

Sağlık çalışanlarının medeni durumuna göre TCRTÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde, eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması ve toplam puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Sağlık çalışanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre evlilikte cinsiyet rolü dışındaki ($p<0,05$) diğer alt boyutlar ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Sağlık çalışanlarının anne ve baba eğitim durumlarına göre de TCRTÖ alt boyut ve toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 6. Sağlık çalışanlarının bazı bireysel özelliklerine göre TCRTÖ alt boyut ve toplam puan ortalaması

Değişkenler	TCRTÖ Alt Boyut Ve Toplam Puan Ortalaması					
	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü X (SD)	Kadın Cinsiyet Rolü X (SD)	Evlilikte Cinsiyet Rolü X (SD)	Erkek Cinsiyet Rolü X (SD)	Geleneksel Cinsiyet Rolü X (SD)	Toplam X (SD)
Cinsiyet						
Kadın	36,21 (4,46)	29,97 (4,81)	36,87 (3,10)	25,43 (3,66)	30,72 (5,22)	159,22 (16,93)
Erkek	34,11 (4,45)	26,56 (4,99)	34,43 (3,79)	22,84 (4,20)	25,66 (6,51)	143,61 (18,59)
İstatistiksel Analiz	$z=-4,992$ $p=0,000$	$t=5,663$ $p=0,000$	$z=-5,597$ $p=0,000$	$z=-4,992$ $p=0,000$	$t=7,080$ $p=0,000$	$t=7,180$ $p=0,000$
Yaş Grubu						
34 ve altı	34,65 (4,63)	27,47 (5,12)	35,02 (3,81)	23,49 (4,26)	27,31 (6,54)	147,96 (19,43)
35 ve üzeri	36,39 (4,27)	30,22 (4,78)	37,14 (2,84)	25,68 (3,41)	30,60 (5,36)	160,05 (16,47)
İstatistiksel Analiz	$z=-3,279$ $p=0,001$	$t=4,391$ $p=0,000$	$z=-4,750$ $p=0,000$	$z=-4,090$ $p=0,000$	$t=4,290$ $p=0,000$	$t=-5,256$ $p=0,000$
Medeni Durum						
Evli	35,80 (4,41)	28,65 (5,16)	36,21 (3,51)	24,69 (4,09)	28,92 (6,30)	154,28 (18,72)
Bekar	34,41 (4,74)	28,26 (5,18)	35,13 (3,72)	23,64 (4,04)	27,90 (6,32)	149,37 (19,90)
İstatistiksel Analiz	$z=-2,557$ $p=0,011$	$t=0,595$ $p=0,552$	$z=-2,520$ $p=0,012$	$z=-2,092$ $p=0,036$	$t=1,261$ $p=0,209$	$t=2,011$ $p=0,045$
Çocuk Sahibi Olma Durumu						
Var	35,56 (4,49)	28,74 (4,99)	36,35 (3,51)	24,68 (3,95)	29,06 (6,15)	154,40 (18,77)
Yok	35,06 (4,65)	28,27 (5,35)	35,27 (3,65)	23,94 (4,23)	28,02 (6,47)	150,58 (19,63)
İstatistiksel Analiz	$z=-0,926$ $p=0,355$	$t=0,739$ $p=0,460$	$z=-2,740$ $p=0,006$	$z=-1,305$ $p=0,192$	$t=1,354$ $p=0,177$	$t=1,635$ $p=0,103$
Anne Eğitim Durumu						
İlkokul ve altı	35,51 (4,36)	28,58 (4,95)	35,85 (3,74)	24,47 (3,99)	28,33 (6,15)	152,72 (18,69)
Ortaokul ve üzeri	34,89 (5,00)	28,38 (5,62)	35,89 (3,34)	24,01 (4,33)	29,07 (6,67)	152,25 (20,53)
İstatistiksel Analiz	$z=-0,830$ $p=0,407$	$t=0,301$ $p=0,763$	$z=-0,113$ $p=0,910$	$z=-0,814$ $p=0,415$	$t=-0,882$ $p=0,379$	$t=0,188$ $p=0,851$
Baba Eğitim Durumu						
İlkokul ve altı	35,30 (4,61)	28,61 (5,29)	35,83 (3,79)	24,09 (4,05)	28,36 (6,18)	152,21 (19,12)
Ortaokul ve üzeri	35,33 (4,56)	28,47 (5,11)	35,84 (3,52)	24,45 (4,13)	28,67 (6,40)	152,77 (19,37)
İstatistiksel Analiz	$z=-0,026$ $p=0,979$	$t=0,207$ $p=0,837$	$z=-0,158$ $p=0,875$	$z=-0,755$ $p=0,450$	$t=-0,379$ $p=0,705$	$t=-0,231$ $p=0,818$

Tartışma

Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada katılımcıların yaklaşık olarak 3/4'ünün toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgisi sahibi olduğu bulunmuştur. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili bilgilerinin olması; toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili sorunların farkına varmaları, toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırma, topluma yerleştirme ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bir sağlık hizmeti sunmaları açısından önemlidir. Buna karşın sağlık çalışanlarının yaklaşık 1/4'ünün toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgilerinin olmaması dikkat çekici bir bulgudur. Kavram olarak toplumsal cinsiyet hakkında bilgisi olmayan sağlık çalışanlarının, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir sağlık hizmeti sunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini topluma yerleştirme olasılığının zayıf olacağı düşünülebilir.

Çalışmamızda sağlık çalışanlarının büyük bir çoğunluğu ülkemizde toplumsal cinsiyete dayalı bir eşitsizlik yaşandığını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kadın cinsiyetinin olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ülkemizde ve dünyada kabul edilen önemli bir sorundur ve ağırlıklı olarak bu durumdan olumsuz etkilenen cinsiyet kadındır. Bu eşitsizlik kadının eğitimi, çalışma yaşamına katılımı ve gelir düzeyine kadar pek çok konuda olumsuzluklara neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal baskı ile birleştiğinde ise sağlık sorunları başta olmak üzere çeşitli problemler oluşturmaktadır^{5,14,15}. Bu nedenle Dünya Ekonomik Forumu 2006 yılından itibaren toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin büyüklüğünü rakamlarla göstermek ve zaman içinde göstergelerdeki ilerlemeleri izlemek amacıyla küresel toplumsal cinsiyet uçurumu raporu yayınlamaktadır. Toplumsal Cinsiyet Uçurumu 2017 yılı raporunda Türkiye 144 ülke arasında 131. sırada yer almıştır¹⁶. Ayrıca Türkiye'nin kadın toplumsal cinsiyet eşitliğini il düzeyinde ölçmek için yapılan "81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi-2017" sonuçlarına göre Sivas, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu iller arasında yer almıştır¹⁷. Bu sonuçlar sağlık çalışanlarının ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşanmasına ilişkin görüşlerini doğrular niteliktedir.

Bu çalışmada katılımcıların TCRTÖ'den aldıkları toplam puan ortalaması 141,55±19,25 olup, ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 190 olduğu göz önüne alındığında, katılımcıların genel olarak eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip oldukları düşünülebilir. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada, katılımcıların TCRTÖ'den aldıkları toplam puan ortalaması 143,3±20,8 olarak bulunmuştur¹². Bu bulgu çalışma sonucumuzla benzerdir. Diğer taraftan; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesinde 128 araştırma görevlisi doktorla yapılan çalışmada katılımcıların TCRTÖ'den aldıkları toplam puan ortalamasının 124±4,48 olduğu belirlenmiştir⁸. Ebelik ve hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada 1. sınıf öğrencilerinin TCRTÖ toplam puan ortalaması 148,2, 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 157,1 olarak bulunmuştur¹⁰. Tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan başka bir çalışmada katılımcıların TCRTÖ toplam puan ortalaması 139¹⁸, Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir sağlık yüksekokulunda yapılan çalışmada, hemşirelik bölümü öğrencilerinin TCRTÖ toplam puan ortalaması 104,7±12,6 olarak bulunmuştur¹¹. Gördüğü gibi hem sağlık çalışanların-

da hem de öğrenci popülasyonu ile yapılan çalışmalarda katılımcıların nispeten eşitlikçi cinsiyet rol tutumlarına sahip oldukları dikkati çekerken; araştırma sonuçları arasında, çalışmanın yapıldığı bölge ve örneklem grubunun özelliğine bağlı olarak farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan birçok çalışmada da kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip olduğu belirtilmektedir^{9,10,18-20}. Bunlardan farklı olarak bir çalışmada erkek katılımcıların kadınlardan daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olduğu bulunmuştur²¹. Çoğu çalışmada kadınların erkeklerden daha eşitlikçi tutumlara sahip olmasının nedeni, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden ağırlıklı olarak kadının olumsuz etkilenmesi olabilir.

Bu çalışmada hemşirelerin hekimlere göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Kurşun'un¹² çalışmasında ise bizim çalışmamızdan farklı olarak hekimlerin hemşirelere göre daha eşitlikçi bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Bizim çalışmamızda hemşirelerin daha eşitlikçi rol tutumlarına sahip olmaları hemşire katılımcıların çoğunluğunu kadınların oluşturması ve kadınların daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsemeleri ile açıklanabilir. Lisansüstü eğitime sahip hemşirelerin daha eşitlikçi tutuma sahip olmaları ise eğitimin toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını geliştirmedeki önemini göstermektedir.

Çalışmamızda evli sağlık çalışanlarının toplam TCRTÖ puanının bekar olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çelik Bekleviç⁸ ve Kurşun'un¹² çalışmasında ise bizim çalışmamızdan farklı olarak medeni duruma göre TCRTÖ toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Bu çalışmada ülkemizde toplumsal cinsiyete dayalı bir eşitsizlik olduğunu düşünen sağlık çalışanlarının düşünmeyenlere göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç hem dünyada hem de ülkemizde var olan somut verilerle de gösterilen toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin farkında olmanın konuya duyarlılığı artırdığı ve daha eşitlikçi bir bakış açısı geliştirme üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmada katılımcıların anne ve baba eğitim düzeyine göre TCRTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçları destekler şekilde yapılan iki çalışmada da katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır^{11,22}. Ancak Kurşun'un¹² yaptığı çalışmada katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet rol tutumu eşitlikçi yönde artmaktadır. Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada anne eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların tutumlarının daha eşitlikçi olduğu bulunmuş ancak babaların eğitim düzeyi ile katılımcıların tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır¹⁸. Ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada ise annelerinin öğrenim düzeyleri yükseldikçe toplumsal cinsiyet rol tutumlarının daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur¹⁰. Bizim çalışmamızda anlamlı bir fark bulunmamasına karşın, birçok çalışmada özellikle anne eğitim düzeyinin toplumsal cinsiyet rollerini olumlu yönde etkilediğini belirtilmektedir. Bu durum kadının aile içinde ve çocuk yetiştirmedeki rollerinin önemini göstermektedir.

Çalışmada 35 yaş ve üzerindeki katılımcıların, 34 yaş ve altı katılımcılara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Zeyneloğlu'nun²² çalışması sonuçlarımızla benzerlik gösterirken; çalışmamızdan farklı olarak Seyitoğlu'nun¹⁸

araştırmasında genç yaş grubunun ileri yaş gruba göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Kurşun'un¹² çalışmasında ise 42 yaş ve üzeri bireylerde eşitlikçi tutumda azalma olduğu gözlenmektedir.

Bu çalışmada ortalama çalışma yılı 10,44±8,69 olup, 11 yıl ve üzeri çalışma yılına sahip olan katılımcıları, 5 yıl ve altı ile 6-10 yıl çalışma süresine sahip olanlara göre daha eşitlikçi bakış açısına sahip oldukları bulunmuştur. Çelik Bekleviç'in⁸ araştırma görevlilerinde yaptığı çalışmada, kişilerin çalışma yılına göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Bizim çalışmamızda katılımcıların çalışma yılı aralığının daha geniş olması fark yaratmış olabilir. Yaşla birlikte mesleki ve sosyal deneyimlerin artmasının kişinin toplumsal cinsiyet algısının değişmesini sağladığı söylenebilir.

Sonuç olarak, sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; sağlık çalışanlarının nispeten eşitlikçi bir tutuma sahip olduklarını ve sağlık çalışanlarının sahip olduğu tutumu bireysel ve mesleki bazı özelliklerinin etkilediği söylenebilir. Bu doğrultuda sağlık çalışanlarının hem mesleki hem de mezuniyet sonrası eğitimleri kapsamına toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin bilgilerin entegre edilmesi, sağlık çalışanlarının ülkemizdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve bunun sağlık üzerindeki yansımaları konularında farkındalıklarının artırılmasına yönelik aktivitelerin düzenlenmesi ve sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının verdikleri hizmete yansıma boyutunu değerlendiren daha ileri araştırmaların yapılması önerilir.

Açıklamalar

Bu çalışma 5. Uluslararası-16. Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur (5-8 Kasım 2017, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Litai Hotel Kongre ve Kültür Merkezi, Ankara).

Kaynaklar

1. Demirel S. Toplumsal cinsiyet. Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği. L. Taşkın (Ed). Ankara: Sistem Ofset Matb, 2009.
2. Sezgin D. Toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbileştirme. *SAD*. 2015; 18 (1):153-186.
3. Akın A, Demirel S. Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 2003; 25(4):73-82.
4. Akın A. Toplumsal cinsiyet (Gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*. 2007; 26(2):1-9.
5. Coşkun A, Özdelek R. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Sağlığa yansıması ve kadın sağlığı hemşiresinin rolü. *HEAD*. 2012; 9(3):30-39.
6. Zorlu R. Toplumsal cinsiyet olgusunun farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerindeki etkisinin incelenmesi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, İstanbul.
7. Özcan A. Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri, 2012.
8. Bekleviç Çelik A. Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısının Değerlendirilmesi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak, 2013.
9. Vefikuluçay DY, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, ve diğ. Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2007; 14(2):26-38.
10. Atuş F. Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2010.
11. Aydın M, Bekar EÖ, Gören ŞY, ve diğ. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *ASBED*. 2016; 16(1):223-242.
12. Kurşun E. Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde Çalışan Personelin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarının Belirlenmesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2016.
13. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *HU Journal of Education*. 2011; 40:409-420.
14. Başar F. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Kadın sağlığına etkisi. *ACU Sağlık Bil Derg*. 2017; 3:131-137.
15. Bal MD. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *KASHED*. 2014; 1(1):15-28.
16. The Global Gender Gap Report 2017. Makale 29 Nisan 2017 tarihinde <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017> adresinden indirildi.
17. Kavas A. Karşılaştırmalarla 81 il için toplumsal cinsiyet eşitliği karnesi. 2018. Makale 29 Nisan 2017 tarihinde www.tepav.org.tr adresinden indirildi.
18. Seyitoğlu DÇ, Güneş G, Gökçe A. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Med Science*. 2015; 5(1):102-116.
19. Öngen B, Aytaç S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*. 2013; 48:1-18.
20. Vefikuluçay DY, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, ve diğ. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *UIBD*. 2009; 6(1):775-792.
21. Önder ÖR, Yalçın AS, Göktaş B. Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013; 2(1-2-3); 55-78.
22. Zeyneloğlu S. Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008.